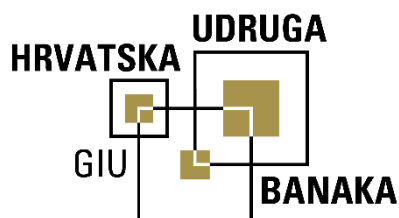

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

Izveštaj s predstavljanja novog „Global Entrepreneurship Monitor (GEM)“ za Hrvatsku: Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom?“

U Hrvatskoj su visoko izražene namjere za pokretanje poslovnog pothvata, ali je i dalje prisutna niska razina prepoznavanja poslovnih prilika

- *Zaključci istraživanja otvaraju pitanje o doprinosu obrazovanja u razvoju poduzetničkih kompetencija, među kojima je i prepoznavanje prilika*
- *Osim Zagreba i okolice, sve regije su u 2020. godini (usprkos pandemiji COVID-19) imale porast pokretanja poslovnih pothvata*

Zagreb, 19. listopada 2021. – Najnovije GEM istraživanje za 2019. i 2020. godinu potvrdilo je da **poduzetnička okolina u Hrvatskoj još uvijek djeluje na poduzetničku aktivnost više ograničavajuće nego stimulirajuće.** Prema ocjenama stručnjaka **samo dvije komponente** (raspoloživost i kvaliteta fizičke infrastrukture - telekomunikacijska i prometna, te dinamika domaćeg tržišta) **djeluju stimulirajuće na poduzetničku aktivnost u 2019. i 2020. godini.** Kao ključne komponente koje ograničavaju kvalitetnu poduzetničku okolinu navode se vladine politike prema regulatornom okviru, prisutnost značajnih barijera ulaska na tržište, niska razina transfera istraživanja u poslovni sektor, te nedostatan doprinos osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u izgradnji poduzetničkih kompetencija mladih.

Percepcija o prilikama u neposrednoj okolini sudionika istraživanja stagnira (u 2020. je ostvaren pad na 47,2% u odnosu na 55,7% iz 2019. godine), ali je **Hrvatska je u vrhu EU (1. mjesto 2018. i 2020. godine, a 2. mjesto 2019. godine) po iskazanim poduzetničkim namjerama što upućuje na veće učešće pokretanja poslovnih pothvata iz nužde, a ne zbog uočene prilike.**

Po percepciji o vlastitim sposobnostima za pokretanje poslovnog pothvata Hrvatska je značajno iznad prosjeka EU zemalja koje su sudjelovale u GEM istraživanju u sve tri promatrane godine (2018., 2019. i 2020.). Raskorak između visoke percepcije o osobnim sposobnostima za pokretanje poslovnog pothvata u Hrvatskoj (75%) i niže razine percepcije o prilikama (47,2%) u 2020. godini otvara pitanje kako to da oni koji misle da su sposobni pokrenuti poslovni pothvat ne vide poslovnu priliku - zato što prilika nema ili ih ne znaju prepoznati, a to onda dovodi do pitanja o ulozi obrazovnog sistema.

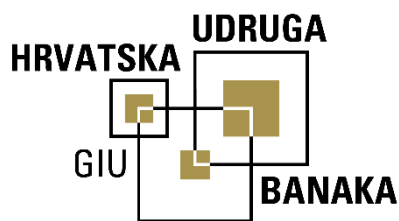
Ovo su samo neki od najvažnijih zaključaka iz najnovijeg **istraživanja „Global Entrepreneurship Monitor (GEM)“ za Hrvatsku: Što čini Hrvatsku (ne)poduzetničkom zemljom?“,** koje je danas predstavljeno u Hrvatskom novinarskom domu u organizaciji Hrvatske udruga banaka, pokrovitelja medijske promocije projekta.

U 2019. i 2020. godini, usprkos pandemiji COVID-19, Hrvatska je sudjelovala 19. put u GEM istraživanju, a nositelj istraživanja je CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništvo. Istraživački tim kao i proteklih godina čini grupa istraživača sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku **prof.dr. Slavica Singer**, voditeljica tima i članovi tima **prof.dr.sc. Nataša Šarlija**, **prof.dr.sc. Sanja Pfeifer** i **prof.dr.sc. Suncica Oberman Peterka**.

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

U uvodnom dijelu događanja uzvanicima su se obratili **Zdenko Adrović**, direktor Hrvatske udruge banaka, pokrovitelja medijske promocije rezultata i dr. sc. **Tomislav Ćorić**, ministar gospodarstva i održivog razvoja, glavnog financijskog sponzora i partnera GEM istraživanja u Hrvatskoj.

„HUB je partner GEM istraživanja već niz godina i na taj način želimo doprinijeti stvaranju efikasnijeg okvira za jačanje poduzetništva u Hrvatskoj, koji će se oslanjati na spoznaje dobivene kroz međunarodno usporedivo istraživanje. Prošle godine pandemija je zaustavila gotovo cijeli svijet, ali podaci iz istraživanja su ohrabrujući i ukazuju da su gotovo sve regije u Hrvatskoj zabilježile porast poduzetničkih pothvata. Hrvatska u narednom razdoblju ima veliku priliku uz korištenje izdašnih EU sredstava i važno je to iskoristiti na kvalitetan način – digitalizirati i unaprijediti javnu upravu te provesti nužne reforme kako bi se, između ostalog, poboljšala poduzetnička okolina i time stvorile pretpostavke za gospodarski rast“, izjavio je uvodno direktor Hrvatske udruge banaka, g. **Zdenko Adrović**.

Ministar gospodarstva i održivog razvoja, dr.sc. **Tomislav Ćorić**, je naglasio da sudjelovanje Hrvatske u najvećem svjetskom istraživanju poduzetništva Global Entrepreneurship Monitor od 2002. godine omogućava praćenje trendova i obrazaca poduzetničkih aktivnosti u Hrvatskoj, ali i usporedbu i analizu na europskoj i globalnoj razini: *„U 2020. godini Vlada Republike Hrvatske se u velikoj mjeri bavila „gašenjem požara“ prouzrokovanih pandemijom i stoga je izuzetno zanimljivo čuti rezultate istraživanja poduzetništva. 2021. godina nam je donijela ekonomski oporavak, ali posljedice krize će se sigurno osjećati još godinama i upravo zato je važno kroz ovakva istraživanja pratiti pokazatelje, a Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja će i nadalje biti partner u provedbi istih.“*

Predstavljajući rezultate najvećeg svjetskog istraživanja o poduzetništvu **prof. dr. Slavica Singer** istaknula je da je poduzetnička aktivnost rezultat interakcije između pojedinaca, timova i poduzetničkog ekosustava: *„U 2019. i 2020. godini Hrvatska pokazuje pad percepcije o prilikama, ali istovremeno i rast namjera za pokretanje poslovnog pothvata, što ukazuje da se povećava broj ljudi koji pokreću poslovni pothvat iz nužde. I ponovo, kao i ranijih godina, u Hrvatskoj postoji značajni kapacitet poduzetničkog djelovanja UNUTAR poduzeća (doprinos zaposlenika inovacijskim procesima), po čemu je Hrvatska uvijek u vrhu zemalja Europske unije, ali to je skrivena komponenta poduzetničkog djelovanja o kojoj bi poslovna politika i organizacijska kultura poduzeća trebala voditi računa više nego do sada.“*

Društvene vrijednosti o poduzetništvu još uvijek su u pravilu ispod prosječnih ocjena ispitanika u EU zemljama koje su sudjelovale u GEM istraživanju. U promatranom razdoblju oko 60% ispitanika smatra da biti poduzetnik je **dobar izbor karijere**, što je konzistentno s činjenicom da je Hrvatska u vrhu EU zemalja po iskazanim namjerama pokretanja poslovnog pothvata. Međutim, izuzetno **niska percepcija o tome imaju li uspješni poduzetnici visok status u društvu** je problem koji zahtijeva dodatne analize.

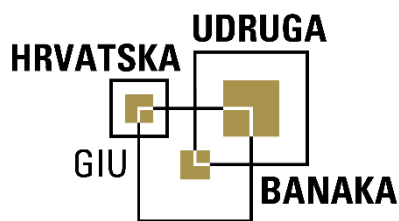
Poduzetnička aktivnost Hrvatske mjerena kroz ukupnu ranu aktivnost – TEA indeks (poslovni pothvati do 42 mjeseca starosti) i aktivnost ‘odraslih’ poduzetnika (starijih od 42 mjeseca aktivnosti) pokazuje dvije različite situacije – rast novih poslovnih pothvata i malo učešće „odraslih“ poduzeća. **U 2020. godini nastavljen je rast pokretanja novih poslovnih pothvata sa 9,6% u 2018. godini na 12,7% i po tom pokazatelju Hrvatska je iznad prosjeka EU zemalja uključenih u GEM istraživanje.**

Istovremeno, Hrvatska u razdoblju 2018.-2020. zadržava **gustoću ‘odraslih’ poduzeća** (broj ‘odraslih’ poduzeća na 100 odraslih stanovnika) na razini od oko 4,2%, ali to je još uvijek samo 57% od EU prosjeka u 2020. godini, što je pad u odnosu na 2018. godinu kada je to bilo 62%. Najčešći razlozi **izlaska iz poslovne aktivnosti** su

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

neprofitabilnost (17,5%, u odnosu na sve razloge izlaska) i porezna opterećenja i birokracija (16,1%) u 2020. godini.

Poduzetnička demografija pokazuje relativno stabilne odnose u distribuciji poduzetničke aktivnosti i po **rodnosti i po dobi**. Hrvatska je još uvijek značajnije 'muška' zemlja po poduzetničkoj aktivnosti (1,7 omjer muških i ženskih novopokrenutih poslovnih pothvata), na razini prosjeka EU zemalja (1,8) koje su u 2020. godini sudjelovale u GEM istraživanju.

I dalje se potvrđuje obrazac da su **obrazovaniji ljudi i poduzetnički aktivniji**, po čemu je Hrvatska slična prosjeku EU. Ljudi s višom razinom obrazovanja češće vide prilike, uvjereniji su da imaju potrebna znanja i vještine za pokretanje poslovnog pothvata, bolje su umreženi s poduzetnicima (poznaju nekog tko je pokrenuo poslovni pothvat u zadnje 2 godine) i namjeravaju pokrenuti poslovni pothvat u naredne 3 godine.

Osim Zagreba i okolice, sve regije su u 2020. godini (usprkos pandemiji COVID-19) imale porast pokretanja poslovnih pothvata. Iako je Lika i Banovina i dalje regija s najnižom poduzetničkom aktivnosti, u 2020. godini je u toj regiji ostvaren najintenzivniji rast. Istovremeno u Lici i Banovini je i najmanje onih koji vide priliku u svojoj sredini, a najčešći razlog za ulazak u poduzetničku aktivnost je nužda ('zaraditi za život'), ali i napraviti promjenu.

U 2020. godini u GEM istraživanje uključena su pitanja o kapacitetu reagiranja na COVID-19. Ocjene za reakcije poduzetnika i vladinih politika su u Hrvatskoj prilično izjednačene: nešto bolje su ocijenjene reakcije poduzetnika (6,1) od vladinih reakcija (5,8), korištenjem skale od 0-10. Pandemija COVID-19 je osiromašila prihode domaćinstva svagdje, u Hrvatskoj tako misli 39,7% ispitanika, u Sloveniji 44,7%, ali u Nizozemskoj 21,5%. U svim zemljama više ispitanika zna nekoga tko je zatvorio poslovanje, od onih koji su pokrenuli poslovni pothvat zbog pandemije: u Hrvatskoj je taj odnos 40,7% vs. 15,9%; u Sloveniji 25,4% vs. 6,4%, a u Nizozemskoj 25,9% vs. 16%.

Od svih koji imaju poslovne pothvate ne starije od 3,5 godine (TEA), u Hrvatskoj 29% prati prilike koje nastaju zbog pandemije, u Sloveniji 32,3%, ali u Nizozemskoj čak 41%.

Jačanje poduzetničkog kapaciteta gospodarstva Hrvatske je odgovornost brojnih ministarstava (gospodarstva, obrazovanja, financija, znanosti, pravosuđa, rada, regionalnog razvoja), agencija i drugih institucija (sveučilišta, škola, financijskih institucija, udruga, asocijacija, medija), ali i pojedinaca koji pokreću i razvijaju poslovne pothvate, kao i zaposlenih. Promjenu stanja mogu osigurati **usklađene, istovremene i konzistentne vladine politike** na stvaranju poticajne poduzetničke okoline (prvenstveno u eliminiranju administrativnih barijera), **obrazovne institucije** (kroz omogućavanje svima da u procesu obrazovanja izgrade svoje poduzetničke kompetencije), **poslovni, istraživački i financijski sektor** (kroz jačanje konkurentnosti temeljene na inovativnosti) i **pojedinci** (koji će pokretati poslovne pothvate zbog uočene prilike).

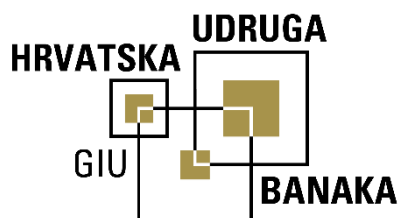
Za promjene je potreban **dogovor i suradnja u implementaciji dogovorenog i javno praćenje izvršenja** – perspektiva Europskog semestra i Nacionalni plan oporavka i otpornosti okosnica su utvrđivanja odgovornosti na institucionalnoj razini.

Nakon predstavljanja GEM istraživanja uslijedila je panel rasprava „**Poduzetništvo, nove generacije, novo vrijeme?**“, koju je moderirao **Velimir Šonje**, ekonomski analitičar i direktor Arhivanalitike. Na panel raspravi su sudjelovali: **Nikola Dujmović, predsjednik Uprave Spana; Nataša Mikuš Žigman, državna tajnica Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja; Igor Škrgatić, predsjednik Udruge malih i srednjih poduzetnika HUP-a; Vuk Vuković, izvršni direktor Oracle Intelligence Systems.**

CEPOR

Centar za politiku razvoja malih
i srednjih poduzeća i poduzetništva

O GEM istraživanju:

GEM (eng. Global Entrepreneurship Monitor) najveće je svjetsko istraživanje poduzetništva koje prikazuje međunarodne usporedbe učestalosti pokretanja novih poduzetničkih poduhvata, društvenog odnosa prema poduzetništvu, straha od poduzimanja (eng. fear of failure) i drugih odrednica poduzetničke aktivnosti.

U 2019. godini u GEM istraživanju sudjelovalo je 50 zemalja, a u 2020. 45 zemalja (zbog pandemije COVID-19) koje čine 88% svjetskog bruto domaćeg proizvoda. Dugogodišnje sudjelovanje Hrvatske u GEM istraživanju (od 2002. godine) omogućava uočavanje trendova i obrazaca poduzetničke aktivnosti u Hrvatskoj i grupama zemalja s kojima se Hrvatska uspoređuje, prvenstveno EU i zemljama čijoj razvojnoj razini Hrvatska pripada.

U Hrvatskoj, uzorak je u svim godinama bio 2000 odraslih ispitanika, pa tako i u 2019. i 2020. godini, što znači da je od uključivanja Hrvatske u GEM istraživanje do sada (od 2002. do 2018. godine) slučajnim izborom bilo uključeno 38.000 osoba.

Rezultati GEM istraživanja u Hrvatskoj uvijek se interpretiraju u vremenskom kontekstu koji je duži od jedne godine (najčešće trogodišnje razdoblje), radi dobivanja uvida u promjene. Zbog COVID-19 pandemije rezultati istraživanja iz 2019. se analiziraju zajedno s podacima iz 2020. godine, u razdoblju 2018.-2020. Na taj način se potvrđuje ili opovrgava stabilnost uočenih tendencija i obrazaca poduzetničkog djelovanja u Hrvatskoj, te identifi ciraju kritična područja koja zahtijevaju intervencije od razine pojedinca do institucija. U tumačenju rezultata istraživanja iz 2020. godine treba s oprezom koristiti COVID-19, jer je prikupljanje podataka provedeno u svibnju i lipnju 2020. godine, tj. na početku pandemije.